

Vliv fire-managementu na ptačí biotopy a využití ohně k ochraně ptáků v mozaikové krajině

Fire-management, neboli řízené vypalování porostu, je běžná metoda údržby pastvin na Pyrenejských farmách – jsou tak chráněny před zpusnutím. Tato studie posuzuje následky fire-managementu na populaci ptáků žijící na zkoumaných lokalitách, a zvažuje jeho užití jako nástroje pro jejich ochranu (resp. pro ochranu jejich biotopů). V mozaikové krajině byla po dvě hnízdní sezóny sledována struktura 11 biotopů a jejich využití ptáky. Studie probíhala v Railleu, ve východních Pyrenejích ve Francii.

Analýza vyčlenila tři hlavní skupiny biotopů:

- 1) les – definovaný zejména přítomností souvislého stromového patra, obývaný např. střízlíkem obecným, králíčkem obecným, k. ohnivým, či, šoupálkem krátkoprstým
- 2) staré křoviny – 15–45 let stará společenstva, definovaná zvyšujícím se zápojem růže šípkové a čilimníku počistivého – zde se zdržují např. pěnice slavíková, p. kaštanová
- 3) čerstvě vypálené křoviny a louky či pastviny s rozptýlenými křovinami – definované intenzivní pastvou a otevřeností křovin: zde nalezneme např. skřivana lesního, špačka obecného, strnada viničného a bramborníčka černohlavého

V rámci všech sledovaných druhů existuje významná preference tří kategorií lesa. Naopak nejvíce se ptáci vyhýbali plochám s nejnižším množstvím keřů nebo plochám čerstvě vypáleným neřízeným (přírodně vzniklým) ohněm. Na nelesních stanovištích preferují osamocené stromy hlavně skřivan lesní a drozd brávník. Skřivan lesní a bramborníček černohlavý tíhnou také ke skalním výchozům. Naopak pěnice pokřovní a strnad viničný se skalám vyhýbají.

Přítomnost skalních výchozů a osamělých stromů v nelesních biotopech jsou také důležité, jelikož: a) jsou užívány k specifickým projevům ptáků hnízdicích v dané lokalitě – teritoriální zpěv, antipredační chování či lov; b) umožňují využít danou lokalitu i druhům, které by zde jinak chyběly. Druhý důvod je zjevný zejména u lesních generalistů, které lze nalézt i v křoví či na loukách. Příkladem může být strakapoud velký, který v nelesních biotopech hledá roztroušené mrtvé stromy. Ještě extrémnější je sýkora uhelníček, která může zahnízdit i v kamenných zídkách velmi daleko od lesa. Oběma těmito druhům tedy nesvědčí pastva, jak se může na první pohled zdát, ale izolované stromy, které jsou uchráněné před shořením.

Z analýz vyplynuly tři hlavní gradienty ve složení avifauny. Ty se tvoří podle míry pokryvu stromového patra, zapojení křovin (což závisí především na době, která uplynula od posledního vypálení) a intenzitě pastvy.

Meziroční variabilita ve skladbě avifauny v rámci jednoho biotopu byla menší než variabilita mezi biotopy. Meziroční změny v biotopech byly malé a nejčastěji spojené se zvyšujícím se zápojem křovin.

Druhy preferující udržované louky či pastviny s křovím byly zejména: strnad viničný, skřivan lesní, bramborníček černohlavý a ťuhák obecný. Stojí za zmínku, že tyto čtyři druhy spadají podle seznamu SPECs (Zájmové druhy evropské ochrany přírody, Tucker a Heath 1994) do nepříznivých kategorií 2 a 3 (tzn. jejich populace mají v Evropě nepříznivé stavy).

Nejvyšší hodnotu indexu konzervace (podle abundance zájmových druhů) měly louky a pastviny porostlé křovinami, které byly výsledkem jednoho nebo opakovaných vypalování. Střední nebo malý konzervační index měly lesy. Na pastvinách, které byly po více let nevypalované, byla sice velká abundance ptáků, ale malá diverzita a nízký konzervační index – nevyskytovaly se zde zájmové druhy.

Hodnota konzervačního indexu není ve shodě s preferencemi celé avifauny – to znamená, že biotopy vyhledávané chráněnými druhy nejsou vyhledávané všemi druhy, které v oblasti žijí. Tyto lokality jsou tedy hustě osídleny zájmovými druhy a zároveň řídky osídleny běžnými druhy. Stanovený konzervační index tak závisí na skladbě avifauny na lokalitě a stavech jednotlivých druhů.

V rámci biotopů lesních kategorií měly lesní fragmenty vyšší konzervační index, zřejmě díky efektu ekotonu – přechodů mezi různými biotopy.

Vztah mezi konzervačním indexem (abundancí zájmových druhů) a intenzitou pastvy dobytka (hustota a kvalita travního porostu) na obhospodařovaných plochách naznačuje, že cíle obnovy luk a pastvin vhodným managementem a cíle ochrany ptáků se na zkoumané lokalitě shodují.

Je zajímavé, že plochy čerstvě spálené přírodním požárem, kde se vyskytovala i holá zem měly druhý

nejnižší konzervační index.

Využitelné výstupy:

Tato studie demonstruje, že hospodářské cíle se mohou shodovat se zájmy ochrany přírody.

Nejlepším managementem na studované lokalitě bylo řízené vypálení křovin (clearing burning) a následná pastva. Oheň by měl být na stejné ploše použit znovu po 1–7 letech. Popsaný postup byl shledám vhodným jak pro vegetaci, tak pro ptáky.

Plochy nevypálené po delší dobu sice většinou obývá vyšší počet ptáků, ale chybí zde diverzita druhů a většinou chybí druhy zájmové (ohrožené či vzácné).

Ačkoliv je vypalování prospěšné i vegetaci, hrozí, že se na některých plochách objeví holá zem, kde pak hrozí vyšší eroze.

K dosažení ideálního stavu ptačí diverzity se ve Švédsku doporučuje uchránit před požárem asi 10 % křoví, nebo i trochu méně.

Z hlediska prostorového uspořádání biotopů je hlavním poselstvím to, že i jemná mozaika (plošky od 0,9 do 16,5 ha) má jasný vliv na ptačí diverzitu a uspořádání ptačích společenstev. Velikost plošek na studijních plochách byl výsledek vypalování. Prostorová struktura avifauny však byla ovlivněna druhově příslušným výběrem biotopu, nikoliv tím, že by se ptáci roztrousili do více drobných lokalit.

Zdroj: Pons P., Lambert B., Rigolot E., Prodon R. 2003: The effects of grassland management using fire on habitat occupancy and conservation of birds in a mosaic landscape. *Biodiversity and Conservation* 12: 1843-1860.

Zadal: Michal Němec

URL zdroje: <http://forumochranyprirody.cz/vliv-fire-managementu-na-ptaci-biotopy-vyuziti-ohne-k-ochrane-ptaku-v-mozaikove-krajine>